

UDK 811.163.42'367.625

Izvorni znanstveni rad
Rukopis primljen 9. XI. 2020.
Prihvaćen za tisak 15. XII. 2020.
doi.org/10.31724/rihjj.47.1.2

Ivana Brač

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
orcid.org/0000-0002-3660-5285
ibrac@ihjj.hr

Maja Matijević

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
orcid.org/0000-0003-3990-0826
mmatijevic@ihjj.hr

GLAGOLI ODAŠILJANJA ZVUKA U HRVATSKOME JEZIKU

U radu¹ se analiziraju glagoli odašiljanja zvuka na sintaktičkoj, semantičkoj i leksikografskoj razini. Ti se glagoli određuju kao glagoli koji izražavaju događaj u kojemu tko ili što proizvodi kakav zvuk, a razlikuju se prema tome tko ili što ga odašilje, kakav je zvuk, gdje i kako nastaje i sl. Popis od 219 glagola, prilagođen prema Mikelić Preradović (2014) i Levin (1993), analiziran je u četirima hrvatskim jednojezičnim rječnicima te su u definiranju uočene razlike među njima, ali i nesustavnosti unutar jednoga rječnika. S pomoću mrežnih korpusa (*hrWaC*, *Hrvatska jezična riznica*) analizirani su glagoli te njihove kolokacije i primjeri koji upućuju na to da glagoli koji primarno pripadaju skupini odašiljanja zvuka mogu imati i druga značenja te postati npr. glagoli načina govorenja ili kretanja, čime se mijenja i valencijski obrazac. Cilj je rada s pomoću temeljite semantičke i sintaktičke analize upotpuniti leksikografsku obradu glagola odašiljanja zvuka u jednojezičnome rječniku.

¹ Ovaj rad napisan je u okviru projekata *Hrvatski mrežni rječnik – MREŽNIK* (IP-2016-06-2141) i *Sintaktička i semantička analiza dopuna i dodataka u hrvatskom jeziku – SARGADA* (IP-2019-04-7896), koje u cijelosti financira Hrvatska zaklada za znanost.

1. Uvod

Glagoli odašiljanja zvuka s glagolima odašiljanja svjetlosti, mirisa i tvari čine skupinu glagola odašiljanja (Levin 1993: 233–238). Određuju se kao glagoli koji izražavaju događaj u kojemu tko ili što proizvodi kakav zvuk. Glagoli se razlikuju prema tome tko ili što može odašiljati zvuk, odnosno odašilje li ga živo (čovjek, životinja) ili neživo (prirodna sila, uređaj). Razlikuju se i prema vrsti zvuka, odnosno prema glasnoći, visini, rezonanciji, trajanju (v. Faber 1991, Levin, Song i Atkins 1997), zatim prema tome je li radnja voljna, odnosno kontrolirana ili nekontrolirana. Zvuk može nastati unutar aktanta koji odašilje zvuk (npr. *zviždati, ciknuti, mijaukati*), dodirivanjem njegove površine, što je moguće samo kad entitet ima inherentna svojstva koja omogućuju proizvodnju toga zvuka, ili njegovim pokretanjem (npr. *cinhati*) (usp. Levin, Song i Atkins 1997: 43–44).

Zanimanje za glagole odašiljanja zvuka intenziviralo se u raspravi o neergativnim i neakuzativnim glagolima (npr. Perlmutter 1978, Levin i Rappaport Hovav 1995, Levin, Song i Atkins 1997, Potashnik 2012). Neergativni glagoli određuju se kao neprijelazni glagoli čiji je jedini argument, odnosno subjekt izvorno spojen na mjestu subjekta i ima ulogu agensa (npr. *On trči.*), dok su neakuzativni ili ergativni glagoli neprijelazni glagoli čiji je jedini argument, odnosno subjekt izvorno spojen na mjestu objekta i ima ulogu teme (npr. *Brod je potonuo.*). Prema tome neergativni glagoli mogu postati prijelazni jer im je u dubinskoj strukturi mjesto objekta otvoreno (npr. *On trči maraton.*), dok neakuzativni ne mogu jer se objekt pomaknuo na mjesto subjekta (usp. *Oni su potopili brod.* i *Brod je potonuo.*) (v. i Burzio 1986). Perlmutter (1978) odredio je glagole odašiljanja zvuka kao inicijalno neakuzativne (osim glagola koji izražavaju glasanje životinja koje određuje inicijalno neergativnima), dok Levin i Rappaport Hovav (1995) smatraju da je riječ o neergativnim glagolima kad ne postoji vanjski uzročnik, odnosno kad je radnja pokrenuta unutar entiteta koji odašilje zvuk. U ovome radu neće se baviti tim određivanjem glagola, nego ćemo promatrati promjene njihova značenja i valencijskih obrazaca u okviru teorije valentnosti (v. Birtić i dr. 2018). Zanimljivo je da su ti glagoli u osnovnome značenju najčešće jednovalentni, a promjenom značenja mijenja se i valencijski obrazac, što bi išlo u prilog pretpostavci da je riječ o neergativnim glagolima.

U radu se nakon uvodnoga dijela opisuje građa na temelju koje je provedeno istraživanje te postupak analize glagola. U trećemu dijelu donose se zaključci o tipovima definicija glagola odašiljanja zvuka u četirima hrvatskim jednojezičnim rječnicima te upozorava na razlike među njima i na nesustavnosti unutar jednoga rječnika. U četvrtome dijelu analiziraju se značenja glagola i navode valencijski obrasci, što može doprinijeti njihovoj opisu u rječnicima. U petome dijelu daje se prijedlog leksikografske obrade glagola, nakon čega slijedi zaključak. Cilj je rada što temeljitije proučiti glagole odašiljanja zvuka kako bi se utvrdilo koja značenja imaju te postoji li kakva pravilnost u tome da glagoli koji primarno pripadaju skupini glagola odašiljanja zvuka dobivaju drugo značenje koje ih smješta u drugu skupinu, u koju skupinu i mijenja li to njihov valencijski obrazac. Analiza provedena u ovome radu koristit će opisu glagola u *Hrvatskome mrežnom rječniku* kako bi glagoli bili što sustavnije i iscrpnije opisani.

2. Građa i metodologija

U radu se pošlo od popisa glagola koji pripadaju skupinama glagola odašiljanja zvuka, glagola načina glasanja, glagola zvuka koji proizvode životinje i glagola postojanja zvuka koji opisuju njegovo postojanje, bez obzira na sudionika koji ga odašilje i na to kako se odašilje, a koje donosi Mikelić Preradović (2014) po uzoru na Levin (1993).² Iz našega popisa isključeni su glagoli za koje nisu nađene potvrde u *Hrvatskome mrežnom korpusu* (Ljubešić i Klubička 2016) i *Hrvatskoj jezičnoj riznici* (Brozović Rončević i Čavar 2008) (npr. *brboljiti*, *brbukati*, *brbutati*, *glogoljiti*, *grgoriti*) i glagoli koji nisu opisani u rječnicima (npr. *fiskati*) te su dodani pojedini glagoli (npr. *gruvati*, *lupnuti*, *lupiti*, *puckati*, *ciknuti*, *huktati*, *huknuti*, *kokodaknuti*, *zablejati*, *siknuti*, *jeknuti* i dr.). Tako je dobiven popis od 219 glagola.³

² U istraživanje nisu uključeni glagoli koji se primarno ubrajaju u skupine glagola prijenosa poruke, glagole dozivanja, glagole informiranja, glagole govorenja, glagole sredstva komunikacije, glagole prigovaranja, glagole savjetovanja, glagole priznanja i glagole uzvraćanja koji su dio skupine glagola komunikacije (v. Levin 1993, Mikelić Preradović 2014).

³ Obradeni su sljedeći glagoli: *blebetati*, *blejati*, *brbotati*, *brecati*, *brektati*, *brencati*, *brenčati*, *brujati*, *brujiti*, *bubnjati*, *bubnuti*, *bučati*, *bučiti*, *bućnuti*, *cičati*, *cijukati*, *ciknuti*, *cilikati*, *cinkati*, *cviljati*, *cvoknuti*, *cvokotati*, *cvrčati*, *cvrkutati*, *cvrljiti*, *čangrljati*, *čegrtati*, *čućoriti*, *čurlikati*, *čurliknuti*, *dahtati*, *dobovati*, *drečati*, *dreknuti*, *drndati*, *eksplozirati*, *fjukati*, *fjuknuti*, *frljati*, *frkati*, *frktati*, *gakati*, *gaknuti*, *gaktati*, *graknuti*, *graktati*, *grgoljiti*, *grgotati*, *grmjati*, *grmljati*, *groktati*, *grunuti*, *gruvati*, *gudjeti*, *gugukati*,

Analizirani su opisi glagola u *Rječniku hrvatskoga jezika* (RHJ, Šonje 2000), *Hrvatskome jezičnom portalu* (HJP), *Školskome rječniku* (ŠR, Birtić i dr. 2012) te *Velikome rječniku hrvatskoga standardnog jezika* (VRH, Jojić i dr. 2015) da bi se utvrdilo kako je opisano njihovo značenje, odnosno na koju je komponentu stavljen naglasak te jesu li opisana sva značenja. Druga značenja i valencijski obrasci utvrđeni su na temelju primjera iz *Hrvatskoga mrežnog korpusa* i/ili *Hrvatske jezične riznice* kako bi se opisi dopunili te tako obradili u *Hrvatskome mrežnom rječniku* (Mrežnik, Hudeček i Mihaljević 2018a). Glagoli su opisani u okviru teorije valentnosti kako je definirana u Birtić i dr. (2018).

3. Opisi glagola odašiljanja zvuka u hrvatskim rječnicima

Kao što je rečeno, glagoli se razlikuju po tome tko ili što odašilje zvuk (čovjek, životinja; prirodna sila, uređaj), po vrsti zvuka (glasnoća, visina, rezonancija, trajanje), nastaje li unutar entiteta koji ga odašilje bez izravnoga vanjskog uzročnika, dodirivanjem njegove površine ili kretanjem koje pokreće vanjski uzročnik. Analizom četiriju rječnika uočeno je da različiti rječnici stavljaju naglasak na različitu komponentu i tako različito definiraju glagole.

Primjerice, u RHJ-u glagoli su ove skupine najčešće opisani dekomponiranim konstrukcijama, katkad s dodatnim objašnjenjem, npr. *brektati* ‘stvarati breku, buku: *brekće motor*’, *klopotati* ‘proizvoditi klopot’ ili *žuboriti* ‘proizvoditi žubor: *potok žubori*’. Uz navođenje imenice koja određuje sam zvuk u dekomponiranoj se konstrukciji kao dodatna informacija katkad navodi primjer u kojemu je tipi-

gugutati, gukati, hripati, hroptati, hrskati, hućati, hućiti, hujati, hujiti, hukati, huknuti, huktati, izbrbljati, izlupati, izviždati, jećati, jeknuti, klepetati, klokotati, kloparati, klopotati, kokodakati, kokodaknuti, krćati, krećati, krenuti, kreketati, krićati, kriješćati, krkljati, kruliti, kucati, kuckati, kucnuti, kukati, kukurijekati, kukurijeknuti, kukurikati, kvakati, kvocati, kvrcnuti, lajati, lupati, lupiti, lupkati, lupnuti, meketati, mijaknuti, mijauknuti, marmoriti, mukati, muknuti, njakati, njišćati, odjekivati, odjeknuti, odzvanjati, odzvoniti, oriti se, otkucati, pijukati, pisnuti, pišćati, pljeskati, pljesnuti, pljusnuti, praskati, prasnuti, presti, prolomiti se, prošišćati, prožuboriti, prozujati, prozviždati, psikati, pucati, pući, puckarati, puckati, pucketati, pucnuti, rastrubiti, razleći se, razlegnuti se, revati, režati, rikati, roktati, romoniti, romoriti, ruknuti, rzati, siknuti, siktati, skićati, skrićati, skvićati, sopćati, stenjati, strugati, škljocati, škljocnuti, škrgutati, šišćati, škripati, škripiti, škripnuti, šljapati, šljapkati, štektati, štropotati, šumiti, šumjeti, šušćati, šušćati, tandrćati, treskati, tresnuti, trešćati, trubiti, tuliti, tutnjati, tutnjiti, unjkati, urlati, uzdisati, vijati, vrćati, vrisnuti, zablejati, zabrektati, zagrmjeti, zajećati, zalupiti, zamijaukati, zaškripati, zaškripati, zaštektati, zaurlati, zavijati, zazećati, zazveketati, zujiti, zvećati, zveckati, zveketati, zveknuti, zviždati, zvižducati, zvižduknuti, zviznuti, zvoncati, zvoniti, zvrćati, zvrknuti, zvrndati, zvućati, žagoriti, žamoriti, živćati, žuboriti.

čan entitet koji taj zvuk proizvodi (*motor* uz *breketati*, *potok* uz *žuboriti*). Drugi je tip definiranja opis načina proizvodnje zvuka uz navođenje proizvedenoga zvuka, pa je tako glagol *zviždati* definiran ‘istiskujući zrak kroz stiješnjene usne ili kroz zviždaljku proizvoditi zvižduk’. U HJP-u je pak u definiciji toga glagola naglasak samo na načinu proizvodnje, *zviždati* ‘posebnim namještanjem usana, jezika ili prstiju u ustima ili zviždaljkom proizvoditi zvuk’, dok je kod ostalih spomenutih glagola naglasak na zvuku (*brektati* ‘proizvoditi breku’, *klopotati* ‘proizvoditi klopot’, *žuboriti* ‘proizvoditi žubor’). U ŠR-u u definicijama svih glagola ove skupine naglasak je na zvuku koji nastaje, katkad s dodatnim objašnjenjem. Tako je, primjerice, glagol *brektati* definiran ‘ispuštati isprekidani mukli zvuk [*Motor brekće.*]’, glagol *klopotati* ‘proizvoditi klopot [*Stroj klopoće.*]’, *zviždati* ‘oglašavati se zviždukom’, a glagol *žuboriti* kao ‘proizvoditi žubor (o vodi) [*Potok žubori.*]’. U VRH-u se kod ovih glagola također naglasak stavlja na proizvedeni zvuk uz primjere tipičnih entiteta koji taj zvuk odašilju (*breketati* ‘stvarati breku, ispuštati isprekidani mukli zvuk a. (o autima) [*Motor brekće.*] b) (o čovjeku ili životinji) [*brektati* od umora]⁴, *klokotati* ‘šumjeti zvukom koji podsjeća na klokot [*glasno klokotati; Vrelo klokoće.*]’, *žuboriti* ‘proizvoditi žubor [*Kiša žubori.; Potok žubori., Tajanstveno i neopisivo je žuborilo to vrelo navirući iz panja i gubeći se u šumsku dolinu.*]’) ili uz to i na način proizvodnje (*zviždati* ‘oglašavati se zviždukom, proizvoditi zvuk trenjem glasa kroz usne ili kakav duguljast prostor [*Dječak zviždi.; Lokomotiva zviždi.*]’).

Zvuk se kao glavni proizvod radnje navodi ili opisuje kod svakoga glagola odašiljanja zvuka, no opis se razlikuje od rječnika do rječnika te se nesustavnosti uočavaju i unutar jednoga rječnika jer se o glagolima koji pripadaju istoj značenjskoj skupini daju različite informacije ili se one prikazuju na različit način. Neki su glagoli opisani s pomoću dekomponiranih konstrukcija, a podatak o tome proizvodi li zvuk živo ili neživo uglavnom se ne navodi ili se ne navodi sustavno (usp. VRH s. v. *brektati* i *zviždati*). Zajednički bi model rječničkoga definiranja, uz brojna odstupanja, uključivao glagole poput *proizvoditi*, *ispuštati* ili *stvarati* i proizvedeni zvuk ili opis toga zvuka te se u definiciji katkad navodi uobičajeni entitet koji ga proizvodi ili način proizvodnje.

U vezi s glasanjem životinja također se mogu uočiti neujednačenosti. Tako je u RHJ-u najčešće opisan zvuk koji nastaje i/ili životinja koja ga obično proizvodi

⁴ Jedan od rijetkih primjera obrade u kojima se u primjerima odvajaju živo i neživo.

(npr. *cvrčati* ‘glasati se prodorno, oštro – o cvrčku’, *gakati* ‘glasati se – o guskama i patkama’, *kreketati* ‘glasati se glasom kre-kre’). Osim toga, opis zvuka katkad zamjenjuje i sam zvuk koji nastaje, npr. *lajati* ‘glasati se lavežom – o psima, na divljač, na prolaznike’. Na HJP-u najčešće se navodi životinja koja proizvodi zvuk – *cvrčati* ‘oglašavati se kao cvrčak; zvrčati’, *kreketati* ‘oglašavati se kao žaba’, *lajati* ‘glasati se (o psu)’ ili se zvuk opisuje onomatopejski: *gakati* ‘glasati se sa »ga«’. ŠR ostaje dosljedan načinu definiranja kad je to moguće, pa je npr. *cvrčati* ‘glasati se prodornim oštrim zvukom koji podsjeća na cvrrr... cvrrr’, *gakati* ‘glasati se glasom koji podsjeća na ga-ga’, *kreketati* ‘glasati se glasom koji podsjeća na kre-kre’, dok je *lajati* ‘glasati se lavežom’. Ipak, definicija je glagola *rikati* u ŠR-u ‘glasati se snažnim i prodornim glasom [*Jelen riče.*; *Lav riče.*]’, premda bismo očekivali ‘glasati se rikom’ (po uzoru na druge definicije, npr. već navedenu definiciju glagola *zviždati*). U VRH-u je, kao i u spomenutim rječnicima, naglasak na vrsti zvuka i životinji koja ga proizvodi (osim što *gakati* upućuje na *gaktati* te se nijedan od njih ne definira, nego se uz *gaktati* navode dva primjera). Stoga se model definiranja glagola glasanja životinja može svesti na glagole *glasati se* ili *oglašavati se* te prototipnu životinju koja se tako glasa ili onomatopeju zvuka koji nastaje.

Uz glagole glasanja životinja često se navode i druga značenja, primjerice navodi se kakvim glasom koja osoba govori: *cvrkatati* ‘2. govoriti cvrkatavim glasom’ (RHJ), ‘2. a. umilno govoriti, ljupkim glasom i u vedru raspoloženju’ (HJP), *kriještati* ‘2. govoriti neugodnim, piskavo-promuklim glasom’ (HJP), ‘2. govoriti neugodnim, piskavo-promuklim glasom koji podsjeća na ptičje kreštanje’ (VRH). Kao sekundarno se značenje često uvodi i značenje besmislenoga govorenja ili prigovaranja, i to najčešće u HJP-u i VRH-u: *kokodakati* ‘2. *pren.* mnogo i glasno besmisleno pričati, trošiti mnogo riječi bez važnosti’ (HJP), ‘*PREN, RAZG, POGR* pretjerano često izvješćivati o čemu’ (VRH); *kreketati* ‘2. (kome) *pren.* stalno dosadno prigovarati’ (HJP, VRH); *kvocati* ‘2. (komu) *pren.* zanovijetati, zvocati’ (HJP); ‘*PREN* dosađivati komu prigovorima ili zahtjevima’ (VRH).

Pitanje koje se postavlja jest kako opisati glagol da bi korisnik dobio što više znanja o njegovu značenju, a da bi definicija ostala jasna, sažeta i bez nepotrebnih ponavljanja, na što ćemo pokušati odgovoriti u petome poglavlju. Da bismo dobili potpun opis glagola, potrebna je analiza njihove uporabe, za što

danas služe korpusi, a analizu glagola odašiljanja zvuka u korpusima donosimo u sljedećemu poglavlju.

4. Analiza glagola na temelju korpusa

Nakon što su opisi glagola proučeni u RHJ-u, HJP-u, ŠR-u i VRH-u, značenja i upotrebe glagola analizirani su u *Hrvatskome mrežnom korpusu* i *Hrvatskoj jezičnoj riznici*. Točnije, za svaki je glagol istraženo što može biti na mjestu subjekta, koji su valencijski obrasci mogući te koja sve značenja ima. U pretraživanju glagola koji se ne upotrebljavaju često obrasci su se mogli uočiti pregledavanjem svih konkordancija, a za glagole koji se upotrebljavaju češće i imaju više značenja upotrijebljeno je napredno pretraživanje ili su pregledavane skice riječi (engl. *Word Sketch*). Tako su, primjerice, za primarno jednovalentne glagole koji se odnose na glasanje životinja (npr. *kvocati* – *Kokoši kvocaju.*) s pomoću naprednoga pretraživanja u CQL-u (engl. *Corpus Query Language*) pretraživani primjeri u kojima se taj glagol pojavljuje s dativnom dopunom i u kojima ima sekundarno značenje. Tako su uz upit [lemma="kvocati"][tag="*d"]⁵ dobivene rečenice poput *Cijeli prošli tjedan kvocam šefu da mi treba obnoviti ugovor.* ili *Kvocam mu općenito zbog pušenja.* Osim spomenute dopune ciljano su pretraživane i druge dopune i valencijski obrasci.

Cilj je toga istraživanja upotpuniti opis glagola u jednojezičnome rječniku eventualno novim značenjima te uočiti njegove valencijske obrasce. Radi preglednosti glagole ćemo podijeliti u dvije skupine, s obzirom na to odašilje li zvuk neživo ili živo, iako u literaturi postoje temeljitije podjele (v. npr. Faber i Mairal Usón 1999, Rakhilina 2010).

4.1. Neživi odašiljač

Zvuk može odašiljati kakva prirodna pojava, točnije voda (npr. *klokotati*, *grgoljiti*, *žuboriti*, *romoniti*, *krkljati*) ili vjetar (npr. *hujati*, *hujiti*, *fjukati*), a isto tako

⁵ Upit pretražuje sve oblike glagola *kvocati* nakon kojega dolazi bilo koja riječ u dativu; *tag="*d"* traži riječi s morfosintaktičkom oznakom (engl. *MSD*) u kojoj je važno samo to da je riječ označena kao dativ – bilo koji znak prije toga (označen točkom) može se pojavljivati bilo koliko puta (označeno zvjezdicom). Budući da dopuna ne mora doći odmah iza glagola, upit se može prilagoditi tako da se odredi raspon drugih riječi (nebitno kojih) koje se mogu i ne moraju pojaviti između njih (0 – nema ništa između, 5 – između se nalazi do pet riječi): [lemma="kvocati"][]{}0,5[tag="*d"].

i kakav uređaj ili sl. (*brektati* – bager, kamion; *brenčati*, *pištati*, *zvrčati* – telefon, mobitel; *brecati*, *brencati*, *cilikati* – zvono; *pištati* – sat, telefon, zvono; *štropotati* – kotač, stroj, vagon; *zvečati*, *zveckati* – metal; *zvrčati* – metal, telefon; *škripati*, *škripiti*, *škripnuti* – kočnice, krevet, vrata itd.). Riječ je o jednovalentnim glagolima uz koje je nominativnom dopunom izražen entitet koji odašilje zvuk (1).

(1) Voda je klokotala, vrteći se u nepravilnim krugovima.

Uz pojedine je glagole, primjerice *zveckati*, *zveketati*, *škripati*, *klepetati*, *šuškati*, nominativnom dopunom izražen entitet koji proizvodi zvuk (2), ali može biti izražen i vanjski uzročnik koji čini da entitet proizvede zvuk (3). U primjeru (2) entitet koji proizvodi zvuk nalazi se na mjestu subjekta, no jasno je da je potreban poticaj, odnosno vanjski uzročnik da se proizvede zvuk. Kad je izražen vanjski uzročnik, odnosno agens, entitet koji odašilje zvuk označen je instrumentalom. Riječ je o uzročnoj alternaciji (v. Levin 1993), čime se mijenja valencijski obrazac glagola. U ŠR-u razdvojena su značenja kad vanjski uzročnik čini da što proizvede kakav zvuk i kad nema vanjskoga poticaja, a tad definicija obično glasi ‘proizvoditi kakav zvuk’.

(2) Oko mene zveckaju žlice i vilice, ljudi mljackaju, a ptice cvrkuću.

(3) Krampus je lupao na vrata i zveckao lancima...

Pojedini glagoli odašiljanja zvuka, primjerice *fjukati*, *fjuknuti*, *hukati*, *huknuti*, *hujiti*, *hujati*, koji u svojemu primarnom značenju na mjestu subjekta najčešće imaju kakav vjetar (6), te *zujati*, *prozujati*⁶, *zviždati*, *prozviždati*, *šišati*, mogu na mjestu subjekta imati entitet koji sam po sebi ne proizvodi taj zvuk (*metak*, *granata*, *lopta*, *avion*), nego njegova kretanja proizvodi zvuk. Zvuk se interpretira kao načinski element koji opisuje kretanje (Milivojević 2016: 33). Naime, riječ je o brzome kretanju, s tim da objekt ne dodiruje drugi predmet, nego prolazi zrakom. Osim toga uz glagol se pojavljuje i prijedložna skupina (7).

(6) Zrak je postajao sve hladniji, vjetar je hujao i opet bio prožet gomilama duša.

(7) Lopte su hujale pored vratnica Wiese.

⁶ Glagoli *zujati* i *prozujati* u značenju ‘provesti kratko vrijeme šetajući ili obilazeći koje mjesto’ dolaze uz prijedložnu skupinu po + lokativ (4) ili uz instrumental (5).

(4) Zujali smo još malo po akvatoriju, no to je bilo to.

(5) Malo smo prozujali gradom.

Glagoli *šljapati* i *šljapkati* ‘hodati po blatu i sl. (predodžba da se pri tome čuje šljap)’ (HJP), *pljusnuti* ‘proizvesti pljusak pri padu u kakvu tekućinu ili raskvašenu smjesu’ (ŠR) te *bućnuti* ‘pljusnuti ili udariti o vodu’ (ŠR) u svojemju značenju sadržavaju značenje kretanja i odašiljanja zvuka koji nastaje dodirrom entiteta koji se kreće s vodom (8). Tako za razliku od prethodnih glagola zvuk nastaje kontaktom s kojom drugom površinom, koja je izražena prijedložnom skupinom, a ne kretanjem kroz zrak, što vrijedi i za glagole koji izražavaju da zvuk nastaje kao posljedica udarca o drugi predmet, npr. *tresnuti*, *zveknuti*, *zviznuti*; *kucati*, *kuckati*, *kucnuti*, *kvrcnuti*, *lupati*, *lupkati*, *lupnuti*, *pljeskati*, *pljesnuti*, *bubnjati* (9).

(8) Nekada sam volio kišu, uživao šljapati po lokvicama.

(9) Pave zagunđa nešto iza stola i počne glasno prstima bubnjati po praznoj bačvici.

Među glagole odašiljanja zvuka svrstavaju se i glagoli koji se mogu smatrati somatskim, odnosno fiziološkim glagolima, a koji izražavaju da pluća nekontrolirano proizvode zvuk (*hripati*, *hroptati*, *soptati*), proizvodi ga želudac ili crijeva (*kruliti*, *krčati*)⁷ ili to čine zubi zbog hladnoće ili straha (*cvokotati*, *škrgutati*, *škripati*, *škripnuti*), a uz posljednje se često javlja instrumentalna dopuna (10).

(10) Škripao je zubima.

Glagoli *bubnjati*, *bučati*, *brujati*, *brujiti*, *šumiti*, *pištati*, *zvoniti*, *zujati* mogu izražavati i neugodan osjećaj koji čovjek osjeća u ušima, odnosno glavi (11). Za ta je značenja glagola karakteristično da radnju ne pokreće agens (iako možemo reći da je pokreće buka, hladnoća, strah i sl.), nego nastaje unutar entiteta koji odašilje zvuk.⁸ Također je za te glagole karakteristično da se uz njih pojavljuje dativna dopuna. Taj bi se dativ mogao odrediti dativom pogođenoga posjednika prema Paliću (2010), s tim da pogođeni dio tijela često nije izražen nominativom, nego prijedložnom skupinom. Piper i dr. (2005: 177) smještaju ga u kategoriju subjektivnoga dativa koji izražava nosioca fiziološkoga stanja ili procesa uz koji je iskazan lokalizator fiziološkoga stanja ili procesa izražen prijedložnom skupi-

⁷ Uz glagol *krčati* zvuk može odašiljati uređaj, primjerice, telefon ili mikrofoni.

⁸ Uz glagol *zvoniti* mogući su i primjeri s nominativnom ili rečeničnom dopunom te se u tome slučaju ne izražava neugodan osjećaj koji čovjek osjeća u ušima ili glavi, nego da se osoba prisjeća čega, odnosno sudionik izražen nominativnom ili rečeničnom dopunom odnosi se na nešto što je osoba već čula, tj. nešto što joj je poznato. Primjerice, *Meni zvonu u glavi da se učilo to rješavat nekakvim faktorizacijama...*

nom. Belaj i Tanacković Faletar (2017: 205) za slične primjere navode da je riječ o objektu koji predstavlja referenta zahvaćena deagentiviziranim procesom.

(11) Taj joj je dan bubnjalo u glavi i pištalo u ušima, a glupi je mozak radio i radio.

Glagoli širenja zvuka, odnosno postojanja zvuka, kako ih naziva Mikelić Preradović (2014), a koje čine glagoli *ječati*, *jeknuti*, *odjekivati*, *odjeknuti*, *odzvanjati*, zanimljivi su jer na mjestu subjekta može biti zvuk koji se širi (najčešće pjesma, riječ, lavež, smijeh i sl.), a instrumentalnom skupinom označen je prostor kojim se širi taj zvuk (12). Isto tako na mjestu subjekta može biti prostor kojim se širi, a zvuk je izražen prijedložnom skupinom (13). U tim primjerima postoji razlika u značenju, tako kad je prostor na mjestu subjekta, naglašeno je da je zahvaćen u cjelini, odnosno riječ je o holističkoj interpretaciji (Levin 1993: 50, Cortés Rodríguez i González Orta 2006: 270). Ti su glagoli ujedno zanimljivi i stoga što dopune mijenjaju svoje mjesto, a glagol zadržava svoj oblik, odnosno ne pasivizira se, zbog čega se mogu odrediti reverzibilnim glagolima (v. Belaj i Nazalević Čučević 2018).

(12) Ulicama ječale pjesme, a razgovori i koraci šumili.

(13) I čitava je luka ječala od naših usklika.

Uz glagole *razlijevati se*, *razlegnuti se*, *razleći se*, *prolamati se* i *prolomiti se* ta alternacija nije moguća (14b), nego je na mjestu subjekta uvijek zvuk koji se širi, a prijedložnom ili instrumentalnom skupinom izražen je prostor kojim se širi (14a). Ta alternacija nije moguća jer čestica *se* upućuje na usmjerenost radnje na subjekt, pa se tako alpske livade ne mogu razlijevati jer nije riječ o zvuku. Primjer (15a) s glagolom *prolomiti se* drukčiji je od primjera (14a) po tome što postoji glagol *prolomiti*, no značenje primjera (15b) koji bi bio ovjeren bilo bi da je veliki pljesak razbio stadion, slomio ga. Isto tako glagoli *ječati*, *jeknuti*, *odjekivati*, *odjeknuti*, *odzvanjati* u svojem značenju sadržavaju i element iterativnosti i dvosmjernosti koji nedostaje kod glagola poput *razlijevati se*, a i sama etimologija glagola upućuje na jednosmjernost.

(14a) Prodoran zvuk roga nadaleko se razliježe alpskim livadama.

(14b) *Alpske livade razliježu se od prodorna zvuka roga.

(15a) ... stadionom se prolomio veliki pljesak.

(15b) *Veliki pljesak prolomio je stadion.

Glagoli *brujati*, *brujiti*, *odjekivati* i sl. znače i ‘prenositi kakvu novost od usta do usta’. Uz njih nominativnom dopunom najčešće je izražen prostor kojim se ta novost širi, odnosno metonimijski izraženi stanovnici toga prostora, dok je tema izražena prijedložnom skupinom o + lokativ (16), a pronađene su potvrde i za rečeničnu dopunu (17).

(16) Do prije nekoliko dana Hrvati nisu čuli za aflatoksin, danas o njemu bruji čitava Hrvatska.

(17) Podbiokovlje bruji kako Drveničani velike nade polažu i na cestu Ravča – Drvenik.

Uz glagol *zvučati* zvuk može odašiljati i živo i neživo, a zanimljiv je i stoga što ima obveznu priložnu dopunu koja izražava način (18).

(18) Daleko od toga da pjesma nije dobro zvučala...

Malena skupina glagola može izražavati također da što živo odašilje zvuk, primjerice glagoli *tuliti*, *zaječati* i dr. kojima se izražavaju emocije, ili *prošištati*, *zvoncati*, *tresnuti*, *bubnuti*, *zvrndati* koji se mogu odrediti kao glagoli načina govorenja. O sličnim glagolima slijedi više.

4.2. Živi odašiljač

Za glagole glasanja životinja karakteristično je da najčešće glagol izriče glasanje određene životinje te većinom glagoli imaju onomatopejski korijen (v. Mihaljević, u tisku) (*mijaukati* – mačka, *lajati*, *štekati* – pas, *blejati* – ovca, *brbotati* – puran, *cičati* – miš, *kokodakati* – kokoš, *cvrčati* – cvrčak, *gakati* – guske i patke, *mukati* – krava, *kreketati* – žaba, *njakati*, *revati* – magarac i dr.).

Često dolazi do metaforičke ekstenzije i glagol se upotrebljava za izražavanje glasanja čovjeka. Kad čovjek vrši radnju, mijenja se značenje glagola i mogu se svrstati u skupinu glagola načina govorenja koji se razlikuju od glagola govorenja po tome što je naglasak na načinu kojim se tko izražava odnosno na glasu (npr. *meketati*, *siktati*, *živkati*, *pištati*, *psikati*, *cičati*, *cvrkutati*) (19), na emocijama koje tko proživljava dok govori (npr. *režati*, *siknuti*, *siktati*, *graknuti*, *revati*, *kukati*, *cičati*, *cviliti*) (20) ili da bi se izrazilo besmisleno ili dosadno govorenje ili prigovaranje (npr. *kokodakati*, *kokodaknuti*, *kreketati*, *kukurikati*) (21). Pojava čovjeka kao subjekta uz glagole koji izražavaju glasanje životinja upućuje na

to da govornik želi naglasiti povišene emocije tijekom situacije ili želi istaknuti, najčešće, negativne osobine osobe koja se opisuje, primjerice glas ili pretjeranu upornost osobe. Drugim riječima, opisuje se govornikov/govoriteljev glas, ali ujedno i odnos autora/pošiljatelja poruke prema tomu govorniku/govoritelju ili prema sadržaju (Levin, Song i Atkins 1997: 37).

(19) Kumica s placa u tradicionalnoj uniformi nepronijljivim dijalektom mekeće recept.

(20) Jer je on poslije toga cičao od prepasti da zašto mu je koža promijenila boju, zašto je tako ružan.

(21) Mi krekećemo kako je UEFA licemjerna i bahata.

U svojem osnovnom značenju, odnosno kad izražavaju glasanje životinja, ti su glagoli neprijelazni, a promjenom osnovnoga značenja glagola ove skupine mijenja se i valencijski obrazac, odnosno glagoli najčešće imaju iste dopune kao i glagoli govorenja. Tako se pojavljuje akuzativna dopuna uz primjerice glagole *brbotati*, *blejati*, *kokodaknuti*, *skvičati*, *gaknuti* (22) (v. i primjer (19)).

(22) Dobro su zbrinute na državnim jaslama i tu i tamo kokodaknu nešto nesuvislo i polublesavo.

Prijedložnom dopunom o + lokativ izražava se tema uz npr. glagole *cičati*, *cvrkutati*, *gakati*, *kukati*, *kvocati* (23), dok se skupinom na + akuzativ izražava usmjerenost prema primatelju reakcije uz glagole *frktati*, *graknuti*, *graktati*, *siknuti* i dr. (24).

(23) Pa normalno da ne trebam kvocati djetetu stalno o nekoj aktivnosti...

(24) Premda bi sad sigurno razni stručnjaci graknuli na moju mamu i njezinu reakciju, jer me javno i strogo prozvala na red, moram reći da ta reakcija na meni nije ostavila nikakve trajne posljedice i psihičke traume.

Rečenična dopuna pojavljuje se uz glagole *cičati*, *ćurlikati*, *cvrkutati*, *kreketati*, *siktati*, *kvakati*, *pijukati* (25–26), a često se glagoli upotrebljavaju za uvođenje izravnoga govora, primjerice *ciknuti*, *cvrkutati*, *gukati*, *kukurikati*, *meketati*, *pijukati*, *rzati*, *zaštektati*, *psikati*, *siktati* (27–28).

(25) Siktao je da će me ubiti, iako je bio vezan lisičinama i vodili su ga policajci.

(26) Puritanski nastrojeni poklonici Tolkienu graktali su pak da je film neja-

san i dug ondje gdje je knjiga brza i jasna.

(27) – Svaki novi gost moje kuće postaje građaninom svijeta! – cvrkutala je visoka, vitka domaćica, svijajući se kao lijana, lijeno razvlačeći i pjevajući vokale.

(28) – Žuri mi se – sikne ledeno Teodor.

Dativna dopuna pronađena je uz glagole *hukati*, *huktati*, *kvocati* (29), a njome je izražen primatelj.

(29) BBB su počeli čak i hukati domaćoj publici koja se naslađivala na račun Dinama.

Glagoli glasanja životinja često se upotrebljavaju da bi se izrazile pozitivne ili negativne spontane reakcije, odnosno emocije. Tako se bol, tuga ili nezadovoljstvo izražava glagolima *hukati*, *huktati*, *režati*, *rikati*, *skvičati*, *skričati*, *siktati*, *zavijati*, *frktati*, *graktati*, *kukati*, *revati*, *rikati* (30), dok se veselje ili zadovoljstvo izražava glagolima *presti*, *gugutati*, *gukati*, *cvrkutati*, *rzati* (31), a glagoli poput *cičati*, *ciknuti*, *skričati* mogu izražavati oboje. Uz njih se često javlja prijedložna skupina sastavljena od prijedloga *od* i imenice koja izražava određenu emociju (npr. *od zadovoljstva*, *od muke*).

(30) Mogu vam reći da ste me toliko svi ubili u pojam, da bih rikala od muke...

(31) Mame, bake, svekrve i punice zadovoljno će prestići odlučite li se za predstojeće blagdane baciti u trošak i za 360 kuna priuštiti im fantastično dizajniranu zdjelu za voće.

Uz glagole obrađene u ovome poglavlju ono što proizvodi zvuk uvijek je izraženo nominativom jer ne postoji izravni vanjski uzročnik koji pokreće entitet koji proizvodi zvuk i koji ga kontrolira (Levin, Song i Atkins 1997: 45), za razliku od glagola prethodne skupine. Ako je subjekt čovjek i ako glagol nema nijednu od navedenih dopuna, tad cilj nije prenošenje određene poruke, nego je naglasak na fizičkim obilježjima zvuka, kako navodi Zwicky (1971), odnosno na emociji koju tko proživljava.

5. Prijedlog obrade glagola u *Hrvatskome mrežnom rječniku*

U *Hrvatskome mrežnom rječniku* značenja glagola određuju se pretraživanjem korpusa i pregledom dostupnih jednojezičnih rječnika. Temeljitom analizom korpusa utvrđuje se nedostaju li pojedina značenja glagola i opis se dopunjuje. Primjerice, u analiziranim rječnicima uz glagol *prozujati* nije navedeno značenje ‘provesti kratko vrijeme šetajući ili obilazeći koje mjesto’, a koje se često pojavljuje u korpusu, te ‘brzo proći’ (*Kako je ljeto prozujalo!*).

Također je cilj obrade jednoliko definirati glagole koji pripadaju istoj semantičkoj skupini. Kao što je rečeno, u ovome slučaju leksikografi mogu staviti naglasak na zvuk koji se proizvodi, na to tko ili što ga proizvodi ili kako se proizvodi. Osim pitanja na što staviti naglasak pri opisu značenja postavlja se i pitanje treba li dati prednost sažetim, jasnim definicijama, bez nepotrebnih ponavljanja ili ponuditi objašnjenje glagola koje će korisniku biti dovoljno bez provjeravanja značenja riječi kojima se definira taj glagol. Konkretno, je li bolje glagol *klokotati* definirati sažetom definicijom ‘proizvoditi klokot’ ili ‘proizvoditi ugodan, živ šum koji stvara voda koja kluču ili teče’? U tiskanim rječnicima, koji su ograničeni prostorom, teži se sažetim definicijama, a i definicija zvuka iz našega primjera u neposrednoj je blizini glagola te korisnik lako može doznati značenje imenice. Mrežni rječnici nisu ograničeni prostorom, no svejedno je pitanje hoće li se ta činjenica iskoristiti nauštrb sažetosti. Oba pristupa imaju svoje pozitivne i negativne strane, tako da je zapravo riječ o odluci leksikografa. Naime, u *Hrvatskome mrežnom rječniku* prednost će se dati sažetim definicijama čija je pozitivna strana ta da korisniku treba manje vremena za procesiranje definicije te se ujedno vodilo time da dobra definicija ne sadržava više informacija nego što je potrebno korisniku da shvati značenje tražene riječi (v. Atkins i Rundell 2008: 420), a korisnik će imati mogućnost pristupiti obradi imenice pritiskom na nju, pri čemu ga neće ometati pogled na druge riječi, kao što je to u tiskanome rječniku (Dziemianko 2010: 265).

Svaki opis značenja dopunjuje se primjerima iz korpusa, tako da se iz primjera može uočiti tko ili što odašilje zvuk, a to je ujedno dodatno istaknuto u kolokacijama koje se oblikuju prema skicama riječi (Hudeček i Mihaljević 2018b), što je vidljivo na Slici 1, koja ilustrira obradu glagola koji izražava da zvuk odašilje neživo.

Primjeri iz korpusa biraju se tako da je vidljivo koje sve dopune glagol može imati, tako se uz glagol *klepetati* u značenju ‘mного govoriti, koješta pričati’ navode primjeri u kojima je vidljivo da glagol može imati akuzativnu, prijedložnu ili rečeničnu dopunu. Također je važno da se odvoje značenja kad tko uzrokuje da kakav entitet proizvede zvuk, te je u tome slučaju definicija ‘(u)činiti da što proizvodi/proizvede kakav zvuk’, i ono kad sam entitet odašilje zvuk, te je u tome slučaju definicija ‘proizvoditi/proizvesti kakav zvuk’, kao što je vidljivo na Slici 1 u prvome i drugome značenju.

klepétati **klepetati** gl. nesvrš. neprijel. (*prez. jd. 1. l. klèpećēm, 2. l. klèpećēš, 3. l. klèpećē, mn. 1. l. klèpećēmo, 2. l. klèpećēte, 3. l. klèpećū; imp. klepěći; aor. klepětah; imperf. klepětah; prid. r. m. klepětao, ž. klepětala, s. klepětalo; pril. s. klepěćūći*)

¹ Klepetati čime znači činiti da što proizvodi klepet.

- *Roda Malena svom snagom počne radosno klepetati krilima i kroz dvorište otrči ravno u njegov zagrljaj.*

- *Sjedi tako Filip u sutonu, sluša rodu na susjednom dimnjaku kako klepeće kljunom kao kaštanjetom.*

- *Do dugo u noć dolazili su u našu spavaonicu neki nepoznati uljezi i pri tom drsko klepetali nanulama.*

Čime se klepeće? kljunom, krilima, nanulama

² Klepetati znači proizvoditi klepet.

- *Oluja bjesni i trule daske na vratima lupaju i klepeću.*

- *Jazon hoda na čudnim koturnama koje bučno klepeću.*

- *Ventili su klepetali, auto se sav tresao.*

³ pren. Klepetati znači mnogo govoriti, koješta pričati.

- *Klepeće da je cijeli autobus čuje.*

- *Prestani klepetati gluposti.*

- *Uglavnom, klepetala je o svemu i svačemu, pomno izbjegavajući ono najvažnije.*

- *Svi me mrze i klepeću kako ne mogu spavati u mojoj blizini.*

Što se klepeće? gluposti

Kako se klepeće? neprekidno, neumorno

Slika 1. Prikaz obrade glagola *klepetati*
u Hrvatskome mrežnom rječniku

Kad je riječ o glasanju životinja, odlučeno je da će se naglasak staviti na sam zvuk koji se proizvodi, odnosno formula definicije bila bi ‘glasati se glasom koji podsjeća na x’, pa će tako *kvocati* biti ‘glasati se glasom koji podsjeća na kvo-kvo’. Naravno, to neće uvijek biti moguće te će se u drugim slučajevima poslužiti imenicom koja znači određeni zvuk (npr. uz glagole *rikati*, *lajati*, *kriještati*).

Kad glagol ima drugo značenje, odnosno kad postaje glagol načina govorenja⁹, uvodi se novo značenje te iz primjera i kolokacija postaje vidljivo da čovjek može proizvoditi taj zvuk i da se može promijeniti valencijski obrazac, što je vidljivo na Slici 2.

kvōcati **kvōcati** gl. nesvrš. neprijel. (*prez. jd. 1. l. kvōcām, 2. l. kvōcāš, 3. l. kvōcā, mn. 1. l. kvōcāmo, 2. l. kvōcāte, 3. l. kvōcājū; imp. kvōcāj; aor. kvōcah; imperf. kvōcāh; prid. r. m. kvōcao, ž. kvōcala, s. kvōcalo; pril. s. kvōcajūći*)

¹ **Kvōcati znači glasati se glasom koji podsjeća na kvo-kvo.**

- *Životinje su veselo mahale repom i kokoši kvōcale.*

- *Jata su se obnavljala „nasadom jaja pod koku”, tako da se pod kokoš koja je počela kvōcati (ležati) postavljalo 10 do 20 jaja, iz kojih bi se za tri tjedna izlegli pilići.*

Tko kvōca? kokoš

² pren. **Kvōcati znači dosađivati komu prigovorima i zahtjevima.**

- *Prvo sam mu kvōcala zbog pušenja u dnevnoj sobi, sad kad se premjestio u kuhinju, kvōcam mu općenito zbog pušenja.*

- *Otprilike cijelih sat vremena što smo se vozili, kvōcala je o tome kako tehnologija sve uništava.*

- *Cijeli tjedan kvōcam šefu da mi treba obnoviti ugovor.*

Kako se kvōca? konstantno, previše, stalno

Koordinacija: kvōcati i gundati, kvōcati i prigovarati, kvōcati i žaliti se

Slika 2. Prikaz obrade glagola *kvōcati*
u *Hrvatskome mrežnom rječniku*

6. Zaključak

Glagoli odašiljanja zvuka mogu se podijeliti s obzirom na kategoriju živosti entiteta koji ga odašilje, svojstva proizvedena zvuka, voljnost entiteta da ga proizvede te mjesto na kojemu se proizvodi (unutar aktanta, dodirivanjem površine aktanta, njegovim kretanjem i sl.). Za rad je sastavljen popis od 219 glagola koji su proučeni u četirima hrvatskim jednojezičnim rječnicima, točnije, u *Rječniku hrvatskoga jezika* (Šonje 2000), na *Hrvatskome jezičnom portalu* (HJP), u *Školskome rječniku* (Birtić i dr. 2012) i *Velikome rječniku hrvatskoga standardnog jezika* (Jojić i dr. 2015), te u *Hrvatskome mrežnom korpusu* (Ljubešić i Klubička 2016) i *Hrvatskoj jezičnoj riznici* (Brozović Rončević i Čavar 2008) kako bi se odredila njihova značenja i valencijski obrasci. Većinom su sva značenja glagola

⁹ U ovome radu, kako je definirano i u rječnicima, *glas* se odnosi na zvuk koji proizvodi živo u glasovnim organima, *govor* se odnosi samo na čovjeka, a *zvuk* je nadređeni pojam koji obuhvaća i ono što proizvode neživi i živi entiteti.

opisana u analiziranim jednojezičnim rječnicima, no temeljitim istraživanjem primjera u korpusu uočene su i uporabe i značenja pojedinih glagola koji dosad nisu zabilježeni. Osim toga, kao što su zaključili Levin, Song i Atkins (1997: 32–33), korpus nije koristan da doznamo kakav se zvuk proizvodi, ali pomaže da vidimo što sve može odašiljati zvuk i da na temelju poznavanja zvuka koji ti objekti proizvode u izvanjezičnome svijetu opišemo zvuk u rječniku, što je također učinjeno u *Hrvatskome mrežnom rječniku* s obzirom na to da se mnogi glagoli definiraju dekomponiranim konstrukcijama. Korpus je ujedno koristan zbog crpljenja ovjerenih primjera iz kojih možemo vidjeti valencijske mogućnosti glagola i njegova značenja.

Istraživanjem se pokazalo da su glagoli odašiljanja zvuka, iako čine naizgled semantički i sintaktički homogenu ili jednoličnu skupinu glagola, vrijedni analize i zanimljivi na objema razinama. Uočeno je da se u pojedinim slučajevima kad zvuk odašilje što neživo glagoli mogu povezati s glagolima kretanja kad entitet, koji inače sam ne odašilje zvuk, svojim kretanjem kroz zrak stvara zvuk (npr. *fjukati*, *fjuknuti*, *hujati*, *prozviždati*) ili to čini u kontaktu s vodom (*šljapati*, *šljapkati*, *pljusnuti*) ili s čim drugim (npr. *tresnuti*, *zveknuti*, *lupnuti*). Dio glagola označuje fiziološke procese (npr. *hripati*, *kruliti*, *škrgutati*). Kad glagoli koji izražavaju glasanje životinja na mjestu subjekta imaju čovjeka, riječ je o glagolima načina govorenja, kojima se naglašava kakvim glasom tko govori (npr. *meketati*, *kriještati*) ili odnos prema govorniku ili sadržaju (npr. *kreketati*, *kokodakati*), ili je riječ o glagolima izražavanja emocija koje mogu biti pozitivne (npr. *gugutati*, *presti*, *cvrkutati*) ili negativne (npr. *režati*, *revati*, *zavijati*).

Glagoli su zanimljivi i sintaktički, o čemu se mnogo raspravljalo posebice u okviru generativne gramatike (npr. Perlmutter 1978, Burzio 1986), a u ovome radu pristupljeno im je u okviru teorije valentnosti. Primarno su ti glagoli jednovalentni, no često im se može proširiti valencijski obrazac s promjenom značenja. Tako mogu imati samo jednu nominativnu dopunu (npr. *žuboriti*), nominativnu i instrumentalnu, kad je nominativom označen agens koji upravlja entitetom i zbog njegove radnje entitet u instrumentalu proizvodi zvuk (npr. *zveckati*), nominativnu i prijedložnu kad zvuk odašilje entitet koji inače ne proizvodi zvuk, nego zvuk nastaje zbog njegova kretanja zrakom (npr. *hujati*), nominativnu, dativnu i prijedložnu (npr. *bubnjati*) ili priložnu dopunu (*zvučati*). Glagoli koji izražavaju da zvuk odašilje živo mogu imati nominativnu dopunu

(npr. *mijaukati*), nominativnu i akuzativnu (npr. *gaknuti*), prijedložnu dopunu kojom se izražava tema (npr. *cičati*) ili aktant na kojega je usmjerena radnja (npr. *frktati*), nominativnu i rečeničnu dopunu (npr. *ćurlikati*), navod (npr. *ciknuti*) te nominativnu i dativnu dopunu (npr. *hukati*).

Glagoli odašiljanja zvuka i na leksikografskoj su razini izazovni. Premda nemaju mnogo značenja, svejedno se postavlja pitanje odvajanja značenja s promjenom valencijske strukture. Tako se u radu preporučuje odvajanje značenja kad zvuk odašilje sam entitet i kad postoji vanjski uzročnik koji manipulira entitetom koji odašilje zvuk. Budući da su se glagoli analizirali radi obrade u mrežnome rječniku koji nije ograničen prostorom za razliku od tiskanoga rječnika, navode se primjeri u kojima su vidljive valencijske mogućnosti glagola.

Potpuna sustavnost u leksikografskoj obradi glagola nije moguća ili ju je teško postići, no uz pomoć postojećih rječnika i korpusa pojedine nesustavnosti kompenziraju se navođenjem svih uočenih značenja, primjera koji pokazuju glagol u stvarnoj upotrebi i iz kojih korisnik može dobiti više informacija o tome tko ili što proizvodi zvuk, kako se on proizvodi i sl. te kolokacija prema skicama riječi. Imajući u vidu da se rječnici pišu za korisnika, pri obradi natuknica treba se voditi jednostavnošću koja se, kad god je to moguće, uklapa u unaprijed osmišljen sustav.

Izvori

HJP = *Hrvatski jezični portal*. <http://hjp.znanje.hr> (pristupljeno 17. rujna 2020.).

ŠR = BIRTIĆ, MATEA i dr. 2012. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga. Zagreb.

RHJ = ŠONJE, JURE (ur.). 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Školska knjiga. Zagreb.

VRH = JOJIĆ, LJILJANA i dr. 2015. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. Školska knjiga. Zagreb.

Literatura

ATKINS, SUE B. T.; RUNDELL, MICHAEL. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford University Press. Oxford.

BIRTIĆ, MATEA; BOŠNJAK BOTICA, TOMISLAVA; BRAČ, IVANA; MATAS IVANKOVIĆ, IVANA; ORA-

- IĆ RABUŠIĆ, IVANA; RUNJAIĆ, SINIŠA. 2018. *Valencijski rječnik psiholoških glagola u hrvatskome jeziku*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- BELAJ, BRANIMIR; NAZALEVIĆ ČUČEVIĆ, IVA. 2018. Sintaktičko-semantički status egzistencijalnih glagola *biti*, *imati* i *trebati*. *Croatica* XLII/62. 179–205. doi.org/10.17234/Croatica.42.12.
- BELAJ, BRANIMIR; TANACKOVIĆ FALETAR, GORAN. 2017. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika: Sintaksa jednostavne rečenice*. Disput. Zagreb.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA; ČAVAR, DAMIR. 2008. Hrvatska jezična riznica kao podloga jezičnim i jezičnopovijesnim istraživanjima hrvatskoga jezika. *Vidjeti Ohrid: referati hrvatskih sudionica i sudionika za XIV. međunarodni slavistički kongres*. Ur. Petrović, Bernardina; Samardžija, Marko. Zagreb. 173–186.
- BURZIO, LUIGI. 1986. *Italian Syntax: A Government-Binding Approach*. D. Reidel Publishing Company. Dordrecht.
- CORTÉS RODRÍGUEZ, FRANCISCO J.; GONZÁLEZ ORTA, MARTA. 2006. Anglo-Saxon Verbs of Sound: Semantic Architecture, Lexical Representation and Constructions. *Studia Anglica Posnaniensia: international review of English Studies* 42/1. 249–284.
- DZIEMIANKO, ANNA. 2010. Paper or electronic? The role of dictionary form in language reception, production and the retention of meaning and collocations. *International Journal of Lexicography* 23/3. 257–273.
- FABER, PAMELA. 1991. The relational structure of the lexicon: its application to the lexical field of sound verbs. *Actas del XV Congreso de AEDEAN*. Ur. Ruiz de Mendoza Ibáñez, Francisco José; Cunchillos Jaime, Carmelo. Zaragoza. 351–361.
- FABER, PAMELA; MAIRAL USÓN, RICARDO. 1999. *Constructing a Lexicon of English Verbs*. Mouton de Gruyter. Berlin – New York. doi.org/10.1515/9783110800623.
- HUDEČEK, LANA; MIHALJEVIĆ, MILICA. 2018a. Croatian Web Dictionary Mrežnik: One year later – What is different?. *Proceedings of the Conference on Language Technologies & Digital Humanities*. Ur. Fišer, Darja; Pančur, Andrej. Ljubljana. 106–113.
- HUDEČEK, LANA; MIHALJEVIĆ, MILICA. 2018b. *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik. Upute za obrađivače. Radna inačica*. <http://ihjj.hr/mreznik/uploads/upute.pdf> (pristupljeno 14. rujna 2020.).
- LEVIN, BETH. 1993. *English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation*. University of Chicago Press. Chicago.
- LEVIN, BETH; RAPPAPORT HOVAV, MALKA. 1995. *Unaccusativity. At the Syntax-Lexical Semantic Interface*. The MIT Press. Cambridge – London.
- LEVIN, BETH; SONG, GRACE; ATKINS, SUE B. T. 1997. Making Sense of Corpus Data: A Case Study of Verbs of Sound. *International Journal of Corpus Linguistics* 2/1. 23–64. doi.org/10.1075/ijcl.2.1.04lev.

LJUBEŠIĆ, NIKOLA; KLUBIČKA, FILIP. 2016. Croatian web corpus hrWaC 2.1. *Slovenian language resource repository CLARIN.SI*. <http://hdl.handle.net/11356/1064> (pristupljeno 14. rujna 2020.).

MIHALJEVIĆ, MILICA. (u tisku). Obrada uskliku i onomatopejskih glagola u Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku. *Zbornik radova 12. znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem Riječki filološki dani*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka.

MIKELIĆ PRERADOVIĆ, NIVES. 2014. *CROVALLEX. Valencijski leksikon glagola hrvatskoga jezika*. Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.

MILIVOJEVIĆ, NATAŠA. 2016. Revisiting verbs of emission: an update on some relevant theoretical accounts of lexical specification and argument structure of emission verbs. *Logos et Littera: Journal of Interdisciplinary Approaches to Text* 3/1. 25–44.

PALIĆ, ISMAIL. 2010. *Dativ u bosanskome jeziku*. Naučna biblioteka „Slovo”. Sarajevo.

PERLMUTTER, DAVID M. 1978. Impersonal Passives and the Unaccusative Hypothesis. *Proceedings of the Fourth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. Ur. Jaeger, Jeri J. Berkeley. 157–189.

PIPER, PREDRAG i dr. 2005. *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: prosta rečenica*. Institut za srpski jezik SANU – Beogradska knjiga – Matica srpska. Beograd. [Piper, Predrag i dr. 2005. *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: prosta rečenica*. Institut za srpski jezik SANU – Beogradska knjiga – Matica srpska. Beograd.]

POTASHNIK, JOSEPH. 2012. Emission Verbs. *The Theta System. Argument Structure at the Interface*. Ur. Everaert, Martin; Marelj, Marijana; Siloni, Tal. Oxford University Press. New York. 251–278.

RAKHILINA, EKATERINA. 2010. Animal sounds: a human vantage point. *Russian in Contrast*. Ur. Grønn, Atle; Marijanović, Irena. Oslo. 319–338.

ZWICKY, ARNOLD M. 1971. In a Manner of Speaking. *Linguistic Inquiry* 2/2. 223–232.

Verbs of Sound Emission in the Croatian Language

Abstract

The paper analyses verbs of sound emission at the syntactic, semantic, and lexicographic levels. These verbs are defined as verbs that describe an event in which someone or something emits a sound (Levin, Atkins and Song 1997), and they differ according to the emitter, sound qualities, manner and location of emitting the sound, etc. The list of 219 verbs, adapted from Mikelić Preradović (2014) and Levin (1993), was analysed in four Croatian general monolingual dictionaries (*Rječnik hrvatskoga jezika*, Šonje

(2000), *Hrvatski jezični portal* (HJP), *Školski rječnik* (Birtić et al. 2013), and *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika* (Jojić et al. 2015)). Some differences in defining the verbs of sound emission have been noticed, but also the lack of consistency within one dictionary. The web corpora (*hrWaC*, *Hrvatska jezična riznica*) are used to analyse verb meanings, collocations, and examples and it has been noticed that some verbs that primarily belong to the group of verbs of sound emission can have other meanings, which often changes their valency pattern. The verbs are divided according to whether the sound emits an inanimate or animate entity. With the inanimate emitter, the verbs can be connected to the verbs of movement, when the subject is the entity, which otherwise does not emit the sound itself, but it creates sound with its movement through the air (e.g. *prozviždati* ‘whistle’) or does it in contact with water (*pljusnuti* ‘splash’) or with some other object (e.g. *tresnuti* ‘slap’). Some of the verbs can also be associated with the verbs of physiological processes (e.g. *hripati* ‘wheeze’). When the verbs of sounds made by animals have a human at the subject position, they also belong to the group of the verbs of the manner of speaking (*kokodakati* ‘cluck’) or they are verbs of expressing emotions that can be positive (e.g. *presti* ‘purr’) or negative (e.g. *režati* ‘growl’). The proposal for the lexicographic description of these verbs in the dictionary is to specify all meaning and to separate the meaning when the entity emits sound without and with the external causer, i.e. agent, which also affects the valency pattern. By citing examples from the corpus, it can also be noticed what or who can emit the sound and valence possibilities of the verb.

Ključne riječi: glagoli odašiljanja zvuka, glagoli načina govorenja, glagoli kretanja, glagolska valentnost, dopuna, leksikografija

Keywords: verbs of sound emission, verbs of manner of speaking, verbs of movement, verb valency, complement, lexicography